

בחייו דברים רבים. לא כל מה שפורסם בשעתו ראוי להידפס מחדש. חבל שלא נזהר פרופ' אפרת יותר בשיקוליו ולא החמיר יותר בניפוי בבואו לקבץ את רשימתיו. דומה כאילו סבר כי די בשמו ועברו שלו כדי להאציל על הספר חשיבות ואיכות ספרותית. למרבה הצער, אין הדבר כך, והתוצאה מאכזבת למדי.

ש. ב.

שירה עברית בערבית

בהקדמתו לקובץ אותו ערך, מדגיש דוד אבידן כי נועד הוא ליצור מגע תרבותי בלתי-אמצעי בין האדם הערבי לישראלי. הוא מוסיף כי הקורא שירים אלה במקורם העברי ובתרגומם הערבי יחוש בקירבה הרבה בין השפות. מנקודת-ראות זו ניגש מחמוד ביאדסה לתרגם מבחר שירים, בינוני אך מיצג, של שמונה משוררים צעירים, מן הבלטים בארץ. מלבד אבידן מופיעים אורי ברנשטיין, משה דור, פנחס שדה, וכן דליה הרץ, נתן זך, יהודה עמיחי ודליה רביקוביץ.

קשת הנושאים רחבה מאד. אפשר למצוא כאן שירי הגות ורגש, כגון "משלושה או ארבעה בחדר" לעמיחי, שיר המתאר במסגרת מצבית את תפקידו ומקומו של המשורר ביקום, ש"מוכרח לראות את העוול בין הקוצים". מופיעים שירי היראה סביב סדרי העולם והגורל, דוגמת "המלאך" לשדה, בו מתואר מלאך-המוות שהופעתו כה שונה מכל הקשור בשמו ובמעשיו. מצוי גם שיר של אבידן בשם "שאינם יודעים לשאול", העוסק במצב בארץ. אפשר לפגוש בשירים על אישים או נופים, נוסח "רובינזון קרוזו", או "עכו לחוף ים" לזך, וכן שירי אווירה כ"כישופים" לרביקוביץ, הנסוך הרגשת חלום, ועוד רבים הנושאים.

* דוד אבידן (עורך): מבחר מן השירה העברית בת-זמננו; תרגום: מחמוד ביאדסה; בדיקה: ד"ר שמואל מורה; הוצאת המאה השלושים, 1970; 74 ע'.

מעל הבימה בתחילת החזיון, אלא ברוטום וקאסיוס וחבריהם עם האידיאל שבשמו הרימו דגל המרידה: חירות, שלטון העם, הרחקת העריצות". ובשניה הבאה מיד אחריה הוא כותב: "ראשית, 'יוליוס קיסר', כי לא יוליוס קיסר הוא הגיבור. הוא מסולק בראשית החזיון. העלילה מתחילה עם ברו-טוס וחבריו כשהם מניפים את חרבם בשם האידיאלים של חופש ודמוקרטיה".

עינויו של הפילוסוף והחוקר הוותיק לוקים בשטחיות, מרופדת פה-ושם במליצות. בדב"רו על "אותלו" ועל "המלך ליר" כותב הוא כי "העלילה כאן איננה עוד חטא וענשו כמו בדראמה היוונית, וכמו בדראמות השקספיריות הקודמות, אלא טעות וענשה. הטראגדיות האלו אינן דראמות של התנגשות רק של טעות ותוצאותיה, של סמיות-עיניים והתולעים השורצים בתוך רקבונה, של כיבוי פנס חשמל ומחול-הייסורים באפילה". לדעתי, טועה כאן פרופ' אפרת לגבי הדראמה היוונית. ספק אם אפשר לומר, למשל, כי אדיפוס ב"אדיפוס המלך" גורלו בא לו משום שרצה את אביו והוליד בנים מאמו, שהרי לא ידע את זהותם האמיתית; גורלו נובע מן החטא הרובץ על משפחתו—בית לבדוקס—משום שאביו ליוס לא ביצע את מצוות האל אפולו כלשונה ולא הרג את בנו אדיפוס. והוא הדין בטרראגדיות של שקספיר. גם אותלו וגם ליר המלך נגועים ב"גאנה הטראגית" (היבריס). המלך ליר גאה על-כך בכוחו ובתבונתו עד שהוא מעז לחלק את הממלכה בחייו מתוך בטחון בכוחו להמשיך בניהול העניינים לאחר ששוב לא יהיה מלך, ומתוך גאנה מטופשת הוא מדיח את האחת—את קורדליה—שיכלה לסייע בידו. אותלו, כשר-צבא, גאה עד-אין-קץ בנאמנות פקדיו. חטאו שלא העז לפקפק בנאמנותו של יאגו, פקודו, ואינו מוכן להאזין לאשה ולבדוק את הדברים שוב, כי לו צדקה דסדמונה היה מתברר שאין נאמנות במתנה. גם כאן וגם כאן הגאווה מניעה את הגיבור הטראגי, ולא כפי שכותב אפרת, "טעות וענשה".

אדם פורה כפרופ' ישראל אפרת פירסם

כתיבה שונות, כגון: חזרות על מלים, על צירופים ועל שורות בשניו סדר המלים או חיבור שתי מלים לאחת. אולם כל אלה אינם תורמים מאומה ואינם מעשירים את נושאי השיר. יתר על כן, אין כל הרמוניה או קשר בין הטכניקות הללו לבין הרעיונות המובעים בשיריו. נראה כי אבידן בחר נושא מסוים, אם הוא "אהבה בין מכוניות" או "אשה זקנה המקווה למשוך את תשומת-לב הגברים בנהגה במכונית", והוסיף לו משחקי-מלים, בקוותו להפכו בכך לשיר. חסרה המהות היוצרת שתגשר בין משפטי השיר ותארגנם ליחידה אורגנית אחת, שהיא למעלה מסכום אבריה.

תרגומו של ביאדסי לקובץ קרוב לתרגום מילולי, להוציא מספר מקרים יוצאי-דופן, כגון השיר "רגע לפני האחרון" על-הרוב קשה להבין בבירור את השירים בתרגומם הערבי בלבד.

בהיעדר כל תרגומים (למעשה) מן השירה העברית ללשון הערבית, חבל שלא נעשה נסיון כזה לגבי קבצים של משוררים אחרים, כדי שיקבל הקורא הערבי מן השירה העברית תמונה מציאותית מעט יותר.

ב. ח.

התנועה הציונית בארצות-הברית

מאז ראשיתה היו לתנועה הציונית האמריקאית בעיות מיוחדות לה להן חיפשה תשובה. הרעיון הציוני לא היה לגביה דרך לפתרון מצוקה לאומית או חברתית שלה אלא דרך לפתרון מצוקתם של יהודים אחרים, שלא הגיעו לחופי אמריקה אלא העדיפו לנסוע למזרח. הציונים האמריקאים היו בחינת ה"דודים" העשירים והמאושרים בארץ של חירות, שלפיכך יכולים הם להתעסק הרבה בשאלת זהותם הלאומית

התרגום עמוס ליקויים הרבה. מתוך שאיפה מוגזמת לקרב בין השפות מתרגם ביאדסה תרגום מילולי כמעט, ומתרחק משפתו שלו עד כדי מלאכותיות. הוא אינו משפיל להעביר את האמצעים הטכניים העדינים של משוררי המודרנה במישור הסימנאטי והצלילי, כגון חזרות, צירופי-מלים מיוחדים, חריזה פנימית או חלקית, מצלולים וכו'. הוא אף לוקה במחלה הנפוצה בין המתרגמים—"תיקון" או פירוש דברים שאינם נראים לו בהירים כל צרכם במקור. כך נעלמים הסוגסטיביות והעיבוי הסימנאטי בחלק מן השירים, וחבל.

עם זאת, זוכה הקורא הערבי להכיר משהו מתוך ים השירה העברית הצעירה. על כך יש לברך, ולקוות להמשך בכיוון זה בעתיד, על רמה גאוה יותר.

אבידן בערבית

אכן, "בלתי-אפשריים" הוא הכינוי הנכון לקובץ שיריו של דוד אבידן, שתורגם לערבית בידי מחמוד ביאדסי ויצא לאור בהוצאת המחבר. בקובץ מופיעים שירים על נושאים מנושאים שונים; פגישה עם מגדת-עתידות, שיחה דמיונית בין הגוף לנפש רגע לפני המיתה, ראיון עם עורך עתון-נוער סביב נושאי המלחמה, שבו לא נאמר בעצם דבר, אהבה מינית בין עץ לאדם המרמות על איהודם במות האדם, ועוד ועוד.

לבד מנסיגותיו הנואשים של אבידן להרבות במשחקי-מלים, אין שיריו שונים בהרבה מפסקות הלקוחות מעתון נוסח "מפלאי העו-לם". בשירו "קריאה בקפה" אין שום דבר פרט לתיאור פגישה אמיתית עם מגדת-עתידות. אבידן מרבה להשתמש בטכניקות

* אביתר פריזל: התנועה הציונית בארצות-הברית בשנים 1887—1914; אוניברסיטת תל-אביב / הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1970; 318 עמ'.

* דוד אבידן: שירים בלתי אפשריים; תרגום לערבית: מחמוד ביאדסי; בדיקה: ד"ר שמואל מורה; הוצאת המאה ה-30, 1970; 57 עמ'.